ПОНЯТТЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ДЗЮБА Роман Борисович - аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 342.9
DOI: https://doi.org/10.71404/NP.2022.4.45

Доведено, що правоохоронна діяльність – це різновид державної діяльності, яка реалізується спеціально уповноваженими органами публічної влади за напрямами запобігання, профілактики та припинення правопорушень, з метою формування на території країни безпечного середовища, а також захисту прав, свобод, інтересів, майна кожного представника суспільства і держави в цілому.

Відмічено, що взаємодія – це взаємовідносини між двома та більше об'єктами, в основі яких лежить їх спільна, взаємовигідна, спрямована на досягнення сумісних цілей, діяльність. В рамках діяльності органів державної влади ця категорія приймає більш широке значення та полягає у поєднанні сил, засобів та ресурсів у процесі виконання публічних функцій в цілому, або вирішення окремих питань, зокрема.

З'ясовано, що взаємодія Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності - це регламентований адміністративно-правовими нормами різновид державної діяльності органів та підрозділів Служби безпеки України та інших національних правоохоронних органів, який полягає у поєднанні сил, засобів та ресурсів (матеріально-технічних, кадрових, тощо) щодо запобігання, профілактики та припинення правопорушень, які вчиняються, передусім, в сфері державної безпеки, а також інших секторах провадження правоохоронної діяльності. Співпраця СБУ націлена, у першу чергу, на виконання власного спектру функцій, а також на надання допомоги іншим правоохоронним органам.

Ключові слова: Служба безпеки України, правоохоронні органи, правоохоронна діяльність, взаємодія.

Постановка проблеми

На сьогоднішній день Служба безпеки України є одним з найважливіших державних органів, який забезпечує національну безпеку як від внутрішніх, так і зовнішніх загроз, в тому числі й збройної агресії збоку російської федерації. Разом із тим, СБУ для того, щоб ефективно виконувати покладені на неї завдання, повинна активно взаємодіяти із іншими суб'єктами, уповноваженими на здійснення правоохоронної діяльності. Важливість такої взаємодії полягає у тому, що вона розширює можливості цього органу та надає додаткові ресурси для виконання завдань та функцій щодо протидії протиправним, у тому числі, злочинним проявам, які входять в сферу компетенції Служби безпеки України.

Стан дослідження проблеми

Окремі проблемні питання, пов'язані із забезпеченням взаємодії правоохоронних органів, у своїх наукових працях розглядали: Н.В. Гуменна, П.С. Єпринцев, В.В. Коваленко, Є.М. Моісєєв, О.М. Литвинова, В.Г. Севрук та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій літературі недостатньо опрацьованою залишається проблема взаємодії саме Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає у тому, щоб запропонувати авторське визначення поняття «взаємодія Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності». Досягнення вказаної мети передбачає вирішення наступних завдань: розкрити сутнісний зміст поняття правоохоронна діяльність; виділити коло правоохоронних органів; узагальнити теоретичні підходи щодо визначення термінів «взаємодія» та «взаємодія правоохоронних органів».

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна статті визначається тим, що в ній дістав подальшого опрацювання теоретичний підхід щодо визначення поняття взаємодії Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності.

Виклад основного матеріалу

Першочерговим кроком, з метою розкриття окресленої в статті проблеми, є з'ясування сутності поняття «правоохоронна діяльність». Так, А.І. Білас аналізуючи специфіку правоохоронної діяльності виділив її широке та вузьке тлумачення. У широкому розумінні правоохоронна діяльність – це діяльність, за якої спеціально уповноважені суб'єкти забезпечують охорону права від посягань, реалізацію політики держави у цій сфері, а у вузькому – діяльність, що спрямована на протидію злочинності й іншим правопорушенням. Тобто це спеціалізована діяльність з правової охорони суспільних відносин, якою займаються спеціально утворені для цього органи держави – правоохоронні органи [1; 2, с.23]. Схожим чином правоохоронну діяльність тлумачить Д.С. Тихонова, яка пише: «*У* вузькому значенні правоохоронна діяльність – це діяльність спеціально уповноважених органів (державних та недержавних) з метою охорони прав і свобод громадян, правопорядку та забезпечення законності, що реалізується в установленій законом формі та в межах повноважень, наданих цим органам. У широкому значенні правоохоронна діяльність – це діяльність всіх державних органів та недержавних організацій щодо забезпечення дотримання прав і свобод громадян, їх реалізації, забезпечення законності та правопорядку» [3, с.224]. О.М. Клюєв пропонує тлумачити правоохоронну діяльність, як різновид державної діяльності метою здійснення якої є: охорона громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, попередження, а в деяких випадках і припинення правопорушень, охорона, захист і відновлення прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб [4, с.88; 5, с.20-21].

Незважаючи на глибоке розмаїття представлених в науково-юридичній літературі концепцій, їх аналіз дає можливість виділити низку базових ознак правоохоронної діяльності, які в тій чи іншій мірі відмічаються представниками різних підходів: 1) правоохоронна діяльність – це особливий різновид державної діяльності спеціально уповноважених на її провадження публічних органів. Її реалізація потребує наявності відповідного кола прав та обов'язків, юридичного інструментарію впливу, який доступний лише обмеженому колу суб'єктів публічної влади; 2) предмет правоохоронної діяльності – це різні за своєю суспільною небезпекою правопорушення, тобто, дії або бездіяльність фізичних осіб, які наносять шкоду охоронюваним законом суспільним чи приватним інтересам, майну, фізичному чи психологічному стану інших фізичних осіб; 3) правоохоронна діяльність має декілька напрямів реалізації, ключовими з яких є профілактика, запобігання та припинення правопорушень. Кожен з них націлено на зміну протиправної поведінки окремих осіб чи груп, виявлення та ліквідацію умов об'єктивної дійсності в різних сферах суспільного життя які сприяють вчиненню правопорушень, а також припинення вже вчинюваних суспільно-небезпечних, шкідливих діянь, відновлення завданої ними шкоди; 4) загальна мета правоохоронної діяльності за всіма напрямами – формування в державі безпечного середовища вільного від внутрішніх та зовнішніх загроз де кожен громадянин не обмежений в своїх правах, можливостях та захищений від протиправного впливу.

Викладене дає підстави вказати, що правоохоронна діяльність – це різновид державної діяльності, яка реалізується спеціально

уповноваженими органами публічної влади за напрямами запобігання, профілактики та припинення правопорушень, з метою формування на території країни безпечного середовища, а також захисту прав, свобод, інтересів, майна кожного представника суспільства і держави в цілому.

Варто окремо зупинитись на специфічному суб'єктному складі правоохоронної діяльності, який становлять не звичайні публічні органи державної влади, а спеціальні, яким властива окрема назва «правоохоронні». Відповідно до Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», до їх переліку віднесено: органи прокуратури, Національної поліції, Служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [6].

Кожне з представлених відомств наділено власною компетенцією та повноваженнями із чинення правоохоронної діяльності. Відповідно до цього специфіка реалізація напрямів останньої буде суттєво відрізнятись в залежності від адміністративно-правового статусу конкретного органу. Зокрема, СБУ відповідно до Закону України «Про Службу безпеки України», – це державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. На Службу покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці. До завдань Служби також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України. Діяльність СБУ здійснюється на основі дотримання прав і свобод людини [7].

Що ж до взаємодії СБУ із іншими суб'єктами правоохоронної діяльності, то зі сторони мовознавства термін «взаємодія» означає взаємний зв'язок двох явищ, взаємну підтримку [8; 9, с.301]. О.Г. Колб наводить широке розуміння терміну згідно з яким це категорія, що відображає процеси впливу об'єктів один на одного, їхню взаємну обумовленість і породження одним об'єктом іншого. При цьому взаємодія виступає як об'єктивна й універсальна форма руху, розвитку, що визначає існування та структурну організацію будь-якої матеріальної системи. Отже, без здатності до взаємодії, робить висновок вчений, матерія не могла б існувати. [10, с.286-287]. В.П. Бахін та О.О. Волобуєва розглядають взаємодію як самостійну систему, яка складається з певних структурних елементів: взаємодіючих суб'єктів, відносин, що виникають у процесі їх спільної діяльності, об'єктів та цілей спільної діяльності взаємодіючих суб'єктів [11, с.5; 12, с.158].

Проводячи науковий аналіз в тій же площині Л.Т. Рябовол визначила взаємодію державних правоохоронних органів як цілеспрямовану, узгоджену й систематизовану діяльність у сфері забезпечення законності і правопорядку в державі, сутність якої полягає у відборі й застосуванні сукупності правових, організаційних, оперативно-тактичних та інших заходів (щодо своєчасного виявлення, розкриття, присікання й попередження правопорушень, а також щодо усунення передумов та причин протиправної поведінки), необхідних і достатніх для забезпечення законності і правопорядку в державі. До відповідних спільних заходів авторка пропонує віднести такі, як: обмін інформацією з питань боротьби зі злочинністю між правоохоронними органами у межах їх компетенцій та повноважень; вивчення й поширення позитивного досвіду взаємодії державних правоохоронних органів; створення спільних слідчо-оперативних груп для розслідування конкретних право-

порушень; видання правоохоронними органами спільних нормативних актів, інструкцій, рекомендацій для унормування й таким чином підвищення ефективності їх взаємодії тощо [13, с.78].

П.С. Єпринцев взаємодію правоохоронних органів з іншими органами у запобіганні організованій злочинності охарактеризував, як узгоджену за метою, місцем та часом, врегульовану кримінальним процесуальним законодавством України і відомчими (міжвідомчими) нормативно-правовими актами спільну діяльність незалежних один від одного підрозділів (чи окремих працівників), щодо поєднання наявних можливостей, сил, методів і засобів для успішного проведення комплексу взаємопов'язаних і взаємообумовлених кримінологічних заходів та процесуальних дій з метою пошуку і фіксації фактичних даних про діяльність організованих груп та злочинних організацій національного та транснаціонального характеру, їх членів, підготовлені та вчинені кримінальні правопорушення, детермінанти та які найефективніше забезпечують збереження національної безпеки силами і засобами, що є у розпорядженні суб'єктів такої взаємодії, ґрунтуючись на принципах взаємоузгодженості дій та взаємодоповнення запобіжних заходів [14, с.56].

Тож, взаємодія – це взаємовідносини між двома та більше об'єктами, в основі яких лежить їх спільна, взаємовигідна, спрямована на досягнення сумісних цілей, діяльність. В рамках діяльності органів державної влади ця категорія приймає більш широке значення та полягає у поєднанні сил, засобів та ресурсів у процесі виконання публічних функцій в цілому, або вирішення окремих питань, зокрема. При цьому, співпраця не передбачає ієрархії зв'язку, адже відбувається у горизонтальній площині, між цілком незалежними одне від одного відомствами. В основі сумісної діяльності на перший план виходить взаємодопомога та обмін, зокрема, інформацією, кадрами, об'єктами матеріально-технічного забезпечення тощо. В той же час, взаємодія на рівні публічної влади не є необмеженою. Адже як і будь-який тип чи форма офіційної діяльності, порядок, специфіка, інструменти та інші ключові аспекти співпраці чітко встановлено нормами адміністративного законодавства України.

Висновки

Виходячи з вище викладеного, взаємодія Служби безпеки України з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності – це регламентований адміністративно-правовими нормами різновид державної діяльності органів та підрозділів Служби безпеки України та інших національних правоохоронних органів, який полягає у поєднанні сил, засобів та ресурсів (матеріально-технічних, кадрових, тощо) щодо запобігання, профілактики та припинення правопорушень, які вчиняються, передусім, в сфері державної безпеки, а також інших напрямах правоохоронної діяльності. Співпраця СБУ націлена, у першу чергу, на виконання власного спектру функцій, а також на надання допомоги іншим правоохоронним органам.

Література

1. Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. … канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2016. С. 10.

2. Чумак В. В. Адміністративно-правові засади діяльності поліції Грузії, країн Балтії та України: порівняльний аналіз : монографія. Харків : Константа, 2019. 490 с.

3. Тихонова Д.С. Поняття «правоохоронна діяльність» і функції правоохоронної діяльності. Харків: Проблеми сучасної поліцеїстики. 2022. С.224-225.

4. Клюєв О. М. До питання правоохоронної діяльності в Україні: теоретичний аспект. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція. 2014. № 11. Т. 1. С. 87-88.

5. Фелик В.І. Адміністративно-правове забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2017. 479 с.

6. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: закон від 23.12.1993 №3781-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. №11. Ст.50.

7. Про Службу безпеки України: закон від 25.03.1992 №2229-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. №27. Ст.382.

8. Новий тлумачний словник української мови : в 3 т. ред. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. К. : Аконіт, 2003. Т. 2 : К – П. 2003. 926с.

9. Ладиченко В.В. Гуманістичні основи організації державної влади: дисертація. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України. 2008. 439 с.

10. Колб О.Г. Установа виконання покарань, як суб'єкт запобігання злочинам: дисертація. Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2007. 509 с.

11. Бахін В.П., Волобуєва О.О. Взаємодія слідчого з фахівцями під час огляду місця події (збір інформації про особу, що скоїла злочин): Науково-практичні рекомендації. Донецьк: ДЮІ, 2005. 72 с.

12. Пустовіт О.В. Запобігання органами внутрішніх справ легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: дисертація. Донецьк: Донецький юридичний інститут Луганського державного університет внутрішніх справ. 2007. 224 с.

13. Рябовол Л.Т. Взаємодія державних правоохоронних органів: проблема визначення поняття. Наукові записки. 2021. Випуск 11. С.75-80.

14. Єпринцев П.С. Взаємодія правоохоронних органів з іншими органами у запобіганні організованій злочинності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2022. №59. С.55-60.

SUMMARY

It is proven that law enforcement is a type of state activity that is implemented by specially authorized public authorities in the areas of prevention, prevention and suppression of offenses, with the aim of creating a safe environment on the territory of the country, as well as protecting the rights, freedoms, interests, property of each representative of society and the state as a whole.

It is noted that interaction is a relationship between two or more objects, which is based on their joint, mutually beneficial, aimed at achieving common goals, activity. Within the framework of the activities of public authorities, this category takes on a broader meaning and consists in combining forces, means and resources in the process of performing public functions in general, or resolving individual issues in particular.

It was found that the interaction of the Security Service of Ukraine with other law enforcement entities is a type of state activity of the bodies and units of the Security Service of Ukraine and other national law enforcement agencies, regulated by administrative and legal norms, which consists in combining forces, means and resources (material and technical, personnel, etc.) to prevent, prevent and stop offenses committed, primarily in the sphere of state security, as well as in other sectors of law enforcement activities. The cooperation of the SBU is aimed, first of all, at performing its own range of functions, as well as at providing assistance to other law enforcement agencies.

Keywords: Security Service of Ukraine, law enforcement agencies, law enforcement activities, interaction.